

Oslo, 15.02.2024

Innspill til Utkast til nasjonal informasjonsmodell for elektronisk helsekort for gravide – ehelse, fra Helsesentrene for papirløse migranter i Oslo og Bergen

Helsesentrene for papirløse takker for muligheten til å komme med hørings svar til nasjonal informasjonsmodell for elektronisk helsekort for gravide. Vi har flere som er gravide blant våre pasienter. Vi informerer og henviser gravide til helsestasjon, og følger opp helseproblemer den gravide ikke får hjelp med i det ordinære helsevesenet. Vi ser det store behovet for at også denne gruppen blir en del av digitaliseringen.

I det pågående arbeidet med digitalisering av helsekort for gravide, må det unngås at papirhelsekort fortsatt vil være gjeldende samhandlingsdokument for kvinner uten person- og d-nummer. Helsesentrene anbefaler at også disse kvinnene får elektronisk helsekort, for eksempel gjennom å sikre unikt hjelpenummer i helsevesenet til personer uten gyldig oppholdstillatelse. Å ikke kunne ta i bruk elektronisk helsekort for denne gruppen vil svekke pasientsikkerheten. Papirløse kvinner er i en særlig sårbar situasjon, og elektronisk helsekort er derfor særlig viktig. Kvinner lever i situasjoner der papirhelsekort kan glemmes eller mistes. Et digitalt helsekort vil gi helsepersonell full og rask oversikt over den gravidens helsetilstand om det så er på kontroller og fødsel, men også under akutte hendelser. Dette understrekes også i utredningen : "Informasjon fra helsekortet kan være kritisk for å gi rett og rask behandling til kvinnen og eventuelt det nyfødte barnet, og manglende helsekort kan gi forsinket helsehjelp, og utgjøre en fare for pasientsikkerheten".

Bakgrunn

Helsesenter for papirløse migranter

Helsesenteret for papirløse migranter i Oslo og Bergen drives av Kirkens Bymisjon og Røde Kors. Vi tilbyr primærhelsetjenester til mennesker uten lovlig opphold i Norge, og helsehjelpen ytes av frivillig helsepersonell. Helsesenteret erfarer at gravide ikke får tilgang til helsehjelp de har krav på. For eksempel møter vi gravide som er henvist fra helsestasjon fordi de er i behov av legehjelp, gravide som kvier seg for å føde på sykehus grunnet betaling og gravide som er blitt avvist av fastleger. Vi erfarer også at gravide kan ha flere duplikatjournaler på sykehus som ført til at viktig helseinformasjon er gått tapt².

Gravide papirløse er i sårbar situasjon og har dårlig tilgang til helsehjelp

Papirløse kvinner er trippelutsatt; de er en minoritet i landet de befinner seg i, de er kvinne og de er papirløs migrant. Papirløse lever med mye frykt og uforutsigbarhet, stress og under dårlige levekår. Vi på Helsesenteret for papirløse erfarer at pasientenes helsebehov ofte er relatert til deres historie fra opprinnelseslandet og mangel på helsetilbud der, deres erfaringer fra migrasjonsreisen og asylprosessen i Norge, og knyttet til en meget vanskelig livssituasjon som papirløs. Vi møter også papirløse kvinner som ikke har vært igjennom en asylprosess og

dermed ikke fått helseundersøkelse fra kommune eller helseinformasjon fra for eksempel UDI. Flere kvinner er analfabeter, og har begrenset med skolegang.

Siden 2011 har gravide papirløse hatt rett til svangerskapsomsorg, gjennom jordmødre på helsestasjon i kommunene, og til å føde på sykehus, jf. Forskrift om rett til helse- og omsorgstjenester til personer uten fast opphold i riket¹ De har ikke rett til fastlege, og de er ekskludert fra refusjonsordningen.

Forskning om konsekvenser av dårlig tilgang til helsehjelp

I to studier har Frode Eick ved Avdeling for samfunnsmedisin, Universitetet i Oslo, undersøkt de gravide papirløse. Første studie indikerer at mangel på omsorg og oppfølging under svangerskapet for papirløse kvinner førte til høy risiko for uønskede utfall hos kvinnene og barna, med potensielt langvarige konsekvenser som for eksempel prematur fødsel og akutt keisersnitt ³I sin andre studie så Eick på hvor alvorlig syke de er når de tar kontakt med legevakta og hvor mange som blir lagt inn på sykehus, sammenliknet med andre kvinner. Han har funnet ut at disse kvinnene har større behov for akutthjelp og er mer alvorlig syke når de først tar kontakt⁴.

Tiltak og anbefalinger

I NOU 2023: 5 Den store forskjellen— Om kvinners helse og betydningen av kjønn for helse, blir det foreslått en rekke tiltak, også rettet mot papirløse gravides eksplisitte rett til helsetjenester.

Tiltak 44 Sikre papirløse gravide rett til helsetjenester i forbindelse med svangerskap, fødsel og barsel

Papirløse gravide befinner seg ofte i en svært sårbar posisjon. Utvalget anbefaler at papirløse gravide gis eksplisitt rett til helsetjenester i kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten i forbindelse med svangerskap, fødsel og barsel. Utvalget mener kostnadene forbundet med svangerskaps-, fødsels- og barselomsorg, særlig fødsel på sykehus, ikke skal være et hinder for at papirløse gravide oppsøker helsetjenesten. Helsesentrene støtter disse anbefalingene.

Det er også viktig at en styrker innsatsen for å nå papirløse kvinner i særlige sårbare livssituasjoner som ved graviditet, fødsel, og barseltid.

I utformingen av nye digitale helsetjenester er arbeidet med utvikling av unikt hjelpenummer viktig. Det finnes i dag ikke et system som sikrer at pasienter uten personnummer eller d-nummer som kommer i kontakt med helsevesenet får et unikt hjelpenummer som følger dem i helsevesenet. Vi erfarer at det er en trussel mot pasientsikkerheten ettersom en pasient risikerer å få forskjellige hjelpenummer hver gang pasienten er i kontakt med helsevesenet eller når en pasient henvises videre til oppfølging. Viktig informasjon om pasientens helse går tapt og pasientens journaler kommuniserer ikke sammen. Helsesenteret er kjent med at en pasient hadde 20 ulike journaler på et sykehus. Derfor anbefales at papirløse raskt sikres unikt

hjelpenummer i helsevesenet til personer uten gyldig oppholdstillatelse. Det må sikres at konfidensialitet, taushetsplikt og personvern ivaretas.

Med vennlig hilsen

Helsesenteret for papirløse migranter i Bergen og Oslo

Katrine Meisfjord Virksomhetsleder i Bergen

Linnea Näsholm Virksomhetsleder i Oslo